

LIBER SEXTUS.

ARGUMENTUM.

Dius abeuntibus Graci plures Trojanos interficiunt. Heleno autem suadente, Hector urbem petit Matrem hortaturus ut Minervae vota faciat, quo Diomedem ab campis avertat. Interea Diomedes ipse, Glaucusque jam jam congressuri, agnita paterna amicitia, hospitioque arma permutant. Hector Matrem Hecubam, & uxorem Andromachem extremum alloquitus cum fratre Paride in prælium revertitur.

Rgo acies Divis abeuntibus, utraque sœvit,
Et rapidus belli jamque huc, jamque impetus
illuc
Per campos furit effusis simul undique telis,
Qua Simois, flavusque secat sata pinguis Xan-
5 Primus Achivorum columen Telamonius Ajax (thus
Agmina perrupit Troum, rebusque salutem
Adulit, adversum sternens Acamante creatum
Fortemque ingentemque: olli per cassida setis
Cristatam densis frontem subit ærea cuspis,
10 Figitur atque alte os intra, tum lumina nigris
Clauduntur tenebris. Tydides conficit hasta
Theutranidem Axylum, pingui qui nuper Arisba
Dives agri solitus cunctos in sedibus amplis
Excipere hospitio, atque opibus recreare benignus;
15 Sed non ab misero quisquam depellere telum,

V. 8. Per cassida. Hic accusandi casus apud Virgilium non occurrit, occurrit vero apud Propertium, lib. 3. Notat vero Servius Virgilium in 11. usum fuisse cassida ut nominativo primæ declinationis dedueto a Cassida accusativo tertiae, quod pluribus exemplis firmat, sicut & Ruseus.

LIBER VI.

Ærumnasque graveis objectu pectoris ausus.
Occidit ille simul simulatque auriga Calesus,
Telluremque ambo vita petiere relicta.
Euryali Dressusque ingens, & Ophelsius ense
20 Infautam posuere animam, tum Pedasus, atque
Æsepus, Nais quondam quos Nympha gemellos,
Nais Abarbaree est enixa ex Bucolione,
Bucolion sed enim gnatorum maximus ipse
Laomedontis erat justa non conjugé natus,
25 Ille greges patrios inter devinctus amore
Hos genuit geminos, ardens quos misit in Orcum
Mecistejades, fulgentiaque abstulit arma.
Astyalum occidit pugnæ doctus Polypœtes,
Percosium vero Pyditem mactat Ulysses
30 Cuspide transfossum, magnumque Aretaona Teucer,
Ablerum Antilochus splendenti conficit hasta
Nestorides, Elatum Grajorum Rex Agamemnon.
Pedason ille altam liquidum prope Satnioenta,
Feliceisque agros multo vertebat aratro:
35 Leitus at Phylacum fugientem conficit heros,
Eurypilumque procul telo stridente Melanthus
Viventem capit Atrides Menelaus Adrastum.
Namque metu trepidi hac, illac dum plana jugales
Arva secant, hærentque implexis lora myricis,
40 Confracto temone virum excussere per agros,
Illum autem multo deformem pulvere Atrides
Corripuit subito, & ferrum, mortemque minatur;
At genua amplexus præfatur talia supplex:
Atreo gnate, sine hanc animam, & miserere precantis.
45 Est domus alta, jacent penitus defossa talenta
Cœlati argenti, sunt auri pondera facti,
Infectique mihi, ferrique ærisque metallum

V. 44. Sine bane animam. Hunc locum Homericum habes & Virgilio expressum partim in 1. de morte Ligeri, partim de Mago.

Arte laboratum multa: pater omnia charus
 Hæc dabit, ad naveis salvum si norit Achivas:
 Dixerat, atque animum ancipitem jam flectere sermo
 50 Cooperat; at frater cunctantem his increpat ardens:
 O quid agis, bone, servandis hæcne hostibus arma,
 Et cladem ingentem tot sustinuimus in annos?
 Scilicet hæc de te meruerunt præmia Teucri.
 Quin fatum effugiat nullus, nec lacteus infans,
 55 Materni quem claustra uteri interclusa recondunt,
 Perfida gens pereat, fundo ruat Ilion imo.
 Dixerat hæc: paret Menelaus recta monenti,
 Adrastumque manu repulit multa ore precantem.
 Irruit Atrides, ferrumque sub ilia condit,
 60 Impositaque super resupini pectora planta
 Fraxineum extorquet telum; Neleus autem
 Nestor ad hæc altum clamans: o Marte creati,
 Heroes Danaum, exuviarum nulla cupido,
 Armorumve animos incæpta ab strage moretur.
 65 Occidamus, ait, totos mox fusa per agros
 Corpora trunca virum pulchris spoliabimus armis.
 Hæc inquit, movitque animos, atque Ilion intra
 Fugissent Grajum trepidi formidine Teucri,
 His Helenus nisi Priamides clarissimus augur
 70 Adstantem Æneam, monuissetque Hectora dictis:
 Dux Anchisiade, tuque, o fortissime frater,
 Quandoquidem ambobus Lyctorum, atque agmina
 Teucrum
 Credita, consilio, atque armis spes maxima gentis,
 Vos cohibete aciem, & portis consistite in altis,
 75 Ne uxorum amplexu in misero sternantur inermes;
 Nos, quanquam Danaum numero obluctemur iniquo,
 (Urget enim labor extremus) conabimur isthinc
 Propulsare globos, muroque arcere ruenteis.

V. 49. Jam flectere. Hoc quoque ad Æneam transtulit Virg. in 12.

Interea ad sedeis gressum molire paternas
 80 Hector, & amborum dilectam hortare parentem
 Palladis ut templum, summisque in collibus arcem
 Sublimem petat Iliadum comitante caterva
 Dona ferens, peplumque sibi quod charius, atque
 Pulchrius ad magnas Priami servaverit ædeis,
 85 Bissenasque simul lecta cervice juvencas
 Mactaturam aris voeat, si forte pudicas
 Uxores Diva, & gnatos miserata gementeis
 Tydidei avertat, quo non violentior alter
 Sternit cæde viros, pavidis instatque maniplis,
 90 Nec tantum, reor, in Teucros desæviit unquam
 Ipse Dea quanquam Nereide natus Achilles.
 Talia suadenti confestim paruit Hector,
 Telaque bina manu quassans pedes agmina cursat,
 Acceditque animos dictis, pugna aspera surgit,
 95 Firmantur Phryges, atque obversi pectora pugnant;
 At Danai pressere pedem, retroque tulere
 Cœlicolum quemquam stellata ab sede Deorum
 Descendisse rati, & Teucros agitare furentis.
 Hector sed magna compellat voce maniplos:
 100 O cives, sociique acres, gens inclyta bello,
 Nunc vireis, animosque, viri, revocate priores,
 Dum Deus, & fortuna favet, dumque alta petamus
 Pergama nos senibus suasuri, & mariibus ægris
 Numina ut exorent, onerentque altaria votis.
 105 Dixerat, & muros cursu contendit in altos,
 Tum clypei extremus properantis lactea pulsat
 Colla, pedesque sonans taurino e tergore limbis.
 Interea paribus coeunt in gramine Glaucus
 Hyppolicho satus, & Tydeo satus asper in armis:
 110 Jam jamque infestis tentabant prælia dextris,
 Quum prior intrepido Diomedes pectore fatur:
 Quisnam, terrigenum fortissime, quo ve parente
 Natus ades? nec enim in pugna mihi cognitus unquam,
 Unde yiris nomenque ingens, & fama paratur.

I L I A D I S

110 Antevolans autem reliquos nunc robore fretus
 Mecum audes conferre manum , ac te opponere contra.
 115 Infortunatis vero genitoribus orti
 Occursare mihi , & soliti expectare ruentem .
 At si quis Superum cœlo es delapsus ab alto ,
 120 Non ego cum magnis tentarim prælia Divis .
 Nam neque contemptor Divum vixisse Lycurgus
 Ille diu fertur , gelido qui in vertice Nisæ
 Nutrices ausus Bachi violare bipenni .
 Atque illæ abjectis petierunt invia thyrsis ,
 125 Bachus præcipiti se misit in æqua saltu ,
 Exanimemque sinu , ac trépidum formidine fovit
 Alma Thetis ; Jovis ira tamen pro talibus ausis
 Orbatumque oculis , fatuque indigna ferentem ,
 Invisum Diis Tœnarias detrusit in undas .
 130 Quod si mortali præfers te e sanguine cretum ,
 Huc propera , invenies vitæ hoc in pulvere metam .
 Hyppolochi contra fatur generosa propago :
 Quid nostrum genus exquiris , fortissime Grajum ?
 Una quidem est homini , foliisque virentibus ætas ,
 135 Conditio atque eadem ; Autumni ceu frigore primo
 Illa cadunt , mox vere novo novâ germinat arbos ,
 Progenies sic illa hominum perit , altera surgit .
 Sed si tantus amor stirpem cognoscere nostram ,
 Adgrediar , toto quanquam notissima coelo est .
 140 Urbs Ephyre Argorum colitur fundata recessu .
 Sisyphus hanc tenuit sedem astutissimus olim ,
 Sisyphus Æolides Glauci pater , hocque parente
 Bellerophon natus , robur cui munere Divum ,
 Eximumque decus formæ : hunc nil tale merentem
 145 Urbe procul patria , Lyciæ amandavit in agros

V. 121. *Lycurgus*. Non Legislator ille celebris , verum alter Thraciæ Rex , Dryantis filius .

V. 134. *Una quidem*. Simile illud Jobi de homine : qui quasi flos egreditur , & conteritur , & nunquam in eodem stata permanet .

L I B E R VI.

III

Rex Prætus , multas dederat cui Jupiter urbeis
 Imperio regere , atque altis dominarier Argis .
 Nam juvenem ingenti regina ardebat amore ,
 Amplexusque optans vetitos , vetitosque hymenæos .
 150 Verum ubi nulla via est animum superare severum
 Mentis inops furit , inque odium , sævumque dolorem
 Versus amor , necisque dolos , urgetque maritum ,
 Ac tibi , vel Grajo moriendum est Bellerophonti ,
 Præte , ait , invitam qui me in sua flectere vota
 155 Solicitat , thalamique fidem violare prioris .
 Audit hæc Prætus , subitasque exarsit in iras ,
 Et ni Religio cohiberet sancta furorem ,
 Bellerophontæ fædasset sanguine dextram .
 Hinc subito ad socerum Lyciæ regna ampla tenentem
 160 Ire virum , arcanasque jubet perferre tabellas ,
 Perniciemque sibi , & cædis mandata futuræ ,
 Ut Regis ventum ad sedeis , Xanthique fluenta ,
 Ille novem mactat pingui cervice juvencos ,
 Et totidem festos celebrat convivia soles .
 165 Post ubi jam decimo Tithonia fulserat ortu ,
 Tum generi mandata rogat , tabulasque reposcit .
 Obstupuit relegens , sed tristia jussa facessit
 Ille tamen , jubet ac sævam expugnare Chimæram ,
 Horrendumque , ingens , & non superabile monstrum ,
 170 Divorum genus , haud hominum de stirpe creatum .
 Namque olli hirsutæ venterque , & tergora capræ ,
 Cauda draconis erat , rictusque , atque ora leonis

V. 148. *Regina*. Hanc Homerus hic Antiam vocat , alii Antiopem alii Stenobæam appellant . Prætum annis septemdecim Argis regnasse scribit Eusebius .

V. 160. *Perferre tabellas*. Longe ergo ante Homerum , & ante Trojanum excidium literarum usus erat apud Græcos , cuius contrarium scripsit Josephus . Quod vero ex hoc Homeri loco efficere vult Tzetzes Græcos ante Cadmum literas habuisse falso nititur fundamento , non enim , ut ille vult , Cadmus Bellerophonte posterior , sed longe prior , & Sisypho coævus .

- Et fumum ingentem, & nigras spirantia flamas.
Hanc Divum auxilio domuit fortissimus heros.
- 175 Tum solymos, gentem indomitam convertere contra
Arma jubet, neque pugnanti clementia Divum
Defuit; ast hominum, ajebat, non durius ullum
Se vidisse genus, mole aut insignius alta.
Inde & Amazonidum victricibus expulit armis
- 180 Fœmineas acies. Jamque altam victor in urbem
Ibat ovans, densis quum saltibus irruit ingens
Lectorum juvenum manus, insidiisque paratis
Hinc urgent, atque hinc; sed toto ex agmine nulli
In muros remeare datum, sedeisque parentum.
- 185 Ergo viri virtus, pietasque ut nota tyranno est,
Divinumque genus, summo est dignatus honore,
Tradidit & gnatam, regnique in parte locavit.
At Lycii reliquis præstantia jugera campis,
Et Cereri, & dulci dederunt aptissima Bacho.
- 190 Tergeminam huic prolem peperit pulcherrima conjux
Isandrum, Hyppolochum, & formosam Laodamiam.
Hæc commixta Jovi peperit Sarpedona Regem.
Ille autem Superis invisus Aleja circum
Arva pererrabat curis confectus amaris,
- 195 Et vitam in tenebris miseram, luctuque trahebat.
Isandrum Solymis miscentem prælia campis
Ferreus occidit Mavors, iraque Dianæ

V. 177. Non durius ullum. Solymos, sive Palestinae incolas &
robore, & corporis proceritate insignes fuisse confirmat etiam illud
Chærili vetustissimi Poetæ, ubi de gentibus quæ Xerxem in Græciam
sequabantur ita canit.

„ Trajicit inde hominum genus admirabile visu:
„ Phœnicum similis grandi sonat ore loquela.

„ Montibus in Solymis habitant, juxtaque paludem

„ Inmensam. Attosum squallens caput obsidet horror.

Pro galeis derepta ab equis, durataque fumo... Ora ferunt. Quibus
consonant ea quæ dicuntur num. 13. Populus, quem vidimus, proceræ
statura est. Ibi vidimus monstra quadam filiorum Enach de genere
gigantæ, quibus comparati videbamus quasi locusta.

- Laodamia truces Erebi descendit in umbras.
Me Hyppolochus genuit, meque ipse in Pergama misit
- 200 Multa jubens prisca ut premerem vestigia Patrum,
Quique Ephyram, & Lyciæ campos coluere feraceis.
Hac de stirpe virum, atque hoc sanguine gloriæ ortus.
Vix ea fatus erat, Tydides lætus in alta
Defigit tellure hastam, placideque profatur:
- 205 Agnosco vetus hospitium, & pia foedera avorum.
Ædibus in patriis clarum nam Bellerophontem
Œneus exceptit quondam, nocteisque, diesque
Bis denas, epulasque inter sibi dona vicissim
Pulchra dedere, Œneus fulgentem murice balthæum,
- 210 Ille autem pateram signis, auroque rotundam,
Hancque domi, veniens Trojana in bella, reliqui.
At Tydeum haud equidem memini, nam parvulus infans
Ubera prensabam quum Grajum exercitus ingens
Ingenti periit Thebarum ad moenia caede.
- 215 Ergo tibi mediis hospes fidissimus Argis
Semper ero; mihi tu in Lycia, si forte profectus
Quondam illuc fuerim, gladio vitemus, & hasta
Sed petere alterutrum: Lyciorum, & corpora Teucrum
Plurima sunt nobis, sunt & tibi plurima Grajum,
- 220 Quos sævire licet contra, atque sternere ferro.
Nos interque etiam clypeos mutemus, & arma,
Pignus amicitiae sanctum, hospitiique paterni
Argumentum ingens Teucris, Danaisque comatis.
Vix ea, desiliuntque rotis, poscuntque vicissim,
- 225 Dantque fidem, & junctis instaurant foedera dextris:
At Glauco miserum turbarunt numina sensum,
Qui pretiosa volens dederit pro vilibus arma,
Aureaque arma volens qui permutarit ahenis.

V. 227. Qui pretiosa volens. Hi duo versus apud Homerum
quatuor verba sunt. Χρύσα χαλκειῶν, ἐκατόμβοι ἐννεάδαιοιν,
id est Aurea, pro æneis, & centum bobus æstimata, pro iis quæ
vix novem bobus æstimari possent.

Hæc inter Scœam in portam pervenerat Hector,
 230 Obvia cui matrum , & gnatarum plurima circum
 Turba ruit, super & gnatis urgentque, rogantque
 Fratribus & charis, patribusque: ille ordine cunctas
 Solatur verbis, & opem implorare Deorum,
 Supplicibusque jubet cumulare altaria donis,
 235 Undique nam premimur, fatoque urgemur iniquo.
 Laomedontiadæ Priami petit inde superbas
 Porticibusque cavis, atrisque capacibus ædeis.
 Quinquaginta intus thalami stant ordine longo,
 Regisico & luxu, hic lecta cum conjugè quisque
 240 Priamidum cubat, at gnatarum in parte reposta
 Bisseni adsurgunt, totidem queis carpere somnos
 Adsueti generi pulchra cum conjugè quisquam.
 Hic tum sollicito dulcis stetit obvia mater
 Laodicem forma præstantem ut forte petebat,
 245 Adgrediturque ultro, ac dictis compellat amicis
 Hector, gnate, quid huc acie, pugnaque relictæ
 Ipse ades? ah! nimium gens detestanda fatigat
 Jam Teucros, summasque Jovis contendis ad arceis
 Divum inflexurus votis, inimicaque Trojæ
 250 Numina magna poli; sed ades, dum dulcia vina
 Profero, queis libare Jovi, Divisque beatis,
 Et fractas possis reparare in prælia vireis,
 Namque fatigatis accrescunt robora membris
 Muneribus Bachi, qualem te Marte cruento
 255 Troja habet auxiliumque tuis, patriæque ferentem.
 Hæc genitrix, contra adfatur quam nobilis Hector:
 Ne mihi dulce feras, mater veneranda, Lyæum,

V. 235. *Undique nam premimur.* Transitus a prima ad tertiam personam, qui Homero non infrequens, ut animadvertisit Longinus. Nec desunt & Historicorum exempla. Sufficiat illud Machabæor. 16. Nuntiavit Joanni in Gazara quia perii pater ejus, & frater, & quia misit te quoque interfici.

V. 237. *Atrisque.* Producta media per Crassim, quasi scribas: atrisque.

Namque animum enervet potius, frangatque necesse est.
 At Superis libare nefas, me flumine donec
 260 Abluero, nec enim manibus tractare cruentis
 Sacra decet, cœlo aut pollutas tendere palmas.
 Sed tu, chara parens, sacram pete Palladis arcem.
 Tecum una Iliades, ac templum thure vapora.
 Tum vestem eximiam, gemmis, auroque rigentem,
 265 Quæque tibi fuerit gratissima, munera Divæ
 Sacra dato, dein bissenas, pingueisque juvencas
 Anniculas, juga non passas promitte daturam,
 Si Tydeo genitum ab muris averterit altis
 Hæc propera, Paridem interea (si forte vocantem
 270 Audierit) tristem in pugnam, Martemque ciebo,
 Degenerem! tellus utinam cui lata dehiscat,
 Quem Priamo, Priamique satis, Trojæque futuram
 Perniciem æthereas genitor projicit in auras.
 Ipsum ego si vivum Stygiæ descendere ad umbras
 Adspicerem, finem ingentum adventasse malorum,
 275 Et miseris pacatæ rear jam sidera Teucris.
 Hæc ait, at genitrix famulas jubet ire per urbem,
 Iliacasque nurus in regia tecta vocare.
 Ipsæ in odoratum thalamum, ac penetralia tendit
 280 Hic numero, & pretio ingenti adservantur amictus
 Arte laborati, pulcherrima Sidoniarum
 Matrum opera, in Phsygiam quos ipse advexerat olim
 Priamides Paris, ab Tyrio quum litore pulchram
 Tyndaridem Iliacas secum adsportavit in oras.

V. 260. *Manibus tractare cruentis.* Communis gentium omnium sententia a priscis nimirum veri Dei cultoribus tradita. Unde illud: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti: non poteris edificare domum nomini meo. Par. I. c. 21, & illud: Lavabo inter innocentes manus meas, & ita circumdabo altare tuum, Domine. Ps. 25.

V. 281. *Sidoniarum.* Quum Sidonias matres, & Tyrum litus audis, non Tyrum Phoenicie, sed Peloponnesi urbem cogita illius coloniam, unde ejus incolæ Sidonii vocati, sicut Carthaginenses Sidonios, & Tyrios vocat Virgilius, quia ab illis oriundos.

- 285 Hos inter peplum eximium, gemmisque coruscum
Sideris in morem, tum versicoloribus auro
Floribus intextum, extremum quod forte jacebat,
Ad properans tulit, ac tectis sese extulit altis.
Hinc templum petit, at matres comitantur euntem.
- 290 Stridentes patuere fores, quas pulchra Theano
Cisseis, templi custos, Antenoris uxor
Ulro, aperit, peplum ipsa manu tum portat ad aras.
Iliades mœstum clamorem ad sidera tollunt
Hasque inter cum voce manus erecta sacerdos
- 295 Vota vovens Jove prognatam sic rite precatur:
Armi potens Trojæ custos, Tritonia virgo
Frangit manu sævi telum Diomedis, & ipsum
Pronum sterne solo, portisque effunde sub altis
Tum tibi bissenas sacris mactabimus aris
- 300 Anniculas, pingueisque boves, queis vomere nondum;
Collave trita jugo. Hæc fatur, nec Diva precantis
Clamorem, aut fletus audit tractabilis ullus.
Ast Hector Paridis pulchras contendit in ædeis,
Regificasque, novasque, olli quas arte magistra
- 305 Præclari artifices longo struxere labore,
Trojani artifices, qui aulam, thalamoque capaces,
Et varii imposuere super laquearia tecti,
Arce in sublimi Priamumque, atque Hectora juxta:
Ipse decem longam cubitos, quam circulus ambit
- 310 Aureus, & lata fulgentem cuspide cedrum
Gestabatque manu, & magna se mole ferebat.
Hinc Paridem cernit procul in penetralibus altis
Tractantemque arma, & clypeum, pharetramque so-
nantem,
- Et curvos, polientem arcus, galeamque coruscum.
315 Nec procul inde Helenam diversa in parte sedentem,
Et famulas inter moderantem pensa puellas.
Increpitans fratrem adloquitur tum maximus Hector:
O bone, quid molli simulas in pectore robur?
Nonne tui causa pudet, o turpissime, bello.

- 320 Tot forteis cecidisse viros, & Pergama circum
Jam prope bis quinos Martem exarsisse per annos?
Castigasque alias ductor, stimulasque moranteis,
Tu cessas? Cessa; at tectis jam flamma minatur.
Sic Hector, Paris at contra pulcherimus infit:
- 325 Nequaquam sine jure mihi indignaris inertis,
Optime Priamidum, hæc autem tibi vera fatebor
Non etenim aut odio in Teucros, irave maligna
Abstinui pugna, aut me in propria tecta recepi,
Sed fractum ut mœrore animum, curisque levarem.
- 330 Nunc tamen in Martem dictis hand mollibus uxor
Impulit ancipitem, satiusque hoc rebar & ipse.
Nec siquidem has exosa manus victoria semper
Fugerit, ergo mane dum tristibus induor armis,
I. præ, vel magis, ad portas jam te assequar altas.
- 335 Hæc Paris, at fratrem adfatur sic pulchra Lacena:
O frater, mihi si fratrem te dicere fas est,
Hoc utinam caput emissum vix lucis in oras
Aut malus in rupeis, atque in deserta tulisset
Ventorum turbo, aut pelagi spumantis in alto
- 340 Gurgite mersisset, fierent tam dira priusquam.
Sed voluistis enim Superi, & sic fata ferebant.
Conjugis at potui melioris dicier uxor,
Cui non prorsus honos, neglectaque fama fuisset;
Huic autem neque mens illo nunc pectore constat,
- 345 Constatibve unquam, donec det sanguine poenas.
Tu tamen, o patriæ columen, Paridisque, meique
Quem scelera insontem bello immersere cruento,
Ingredere, & fessos artus furare labori
Tantisper, nos at miseri, quos ætheris alti
- 350 Hanc posuit pater in sortem, famosa feramur
Omnibus ut quondam, ridendaque fabula linguis.

V. 332. Has exosa manus. Similis loquutio Turni apud Virgilium ia 12. Non adeo has, exosa, manus victoria semper. Fugit.

Hector ad hæc. O chara, moras mihi nectere noli,
 Nam labor in pugnas, desideriumque meorum
 Jam dudum vocat absentem; tu hortare maritum,
 355 Intra urbem ut nobis cinctis jungatur in armis.
 Hinc etenim charam uxorem visurus in ædeis
 Ire paro, ac dulcem, mea gaudia tota, puellum.
 Cui notum an Danaum ferro jam fata minentur,
 Nec vultus iterum liceat mihi cernere charos?
 360 Sic fatus gressum adglomerat, tectisque propinquat.
 At procul Andromache in turrem contenderat altam,
 Sedula cui nutrix puerum Astyanacta ferebat.
 Ille ut quæsitam ingenteis hinc, inde per ædeis
 Invenit nusquam, texenteis limine in ipso
 365 Adloquitur famulas: Quo se nam, dicite, conjux
 Contulit Andromache? an pulchras visura sorores?
 Aut fratum quemquam nostrorum? An Palladis arcem
 In summam, Matremque **Hecubam**, Iliadesque sequuta?
 Olli pacato cellaria pectore fatur:
 370 Non illa aut templum, aut quosquam visura propinquos
 Uxor iit; murum hinc properans, turremque petivit
 Attonita similis, sciret quum Troas Achivis
 Terga dare, & fuso ad muros contendere cursu:
 It comes ancilla, & puerum fert sedula secum.
 375 Dixerat, atque Hector subitus vestigia torsit,
 Emensusque urbem immensam, atque strata viarum
 Venerat in portam, castris quæ obversa jacebat,
 Quum festina gradum subito stetit obvia conjux
 Andromache, magni proles pulchra Eetionis,
 380 Dives Hypoplaciæ quondam qui mœnia Thebes,
 Et Cylicum populos lata ditione tenebat.
 Nutricisque sinu gestatur parvulus infans
 Unicus Hectorides roseo pulcherrimus ore

V. 361. *At procul.* Ultimus hic Hectoris cum uxore Andromache,
 & parvulo Astyanacte congressus suavissimus pariter est & modestis-
 simus, natura, imagine, & virtutis splendore gratissimus.

Flos veluti, aut qualis fulget Cythereius ignis.
 385 Hunc pater, & genitrix dixere Scamandron, ipsum
 Sed reliqui Astyanacta vocant, namque ense, manuque
 Hectoris unius steterat Neptunia Troja.
 Arrisit puero blandum pater, anxia contra
 Andromache, & lacrimis oculos suffusa decoros,
 390 Ah potius miserere, inquit, gnatique, meique,
 O dulcis conjux: virtus tua maxima teque,
 Meque etiam perdet: viduam, luctuque sepultam
 Mox linques namque in te omnes facto agmine Graii
 Undique consurgent, magnæ spes unica Trojæ.
 395 Me tamen ante premat mors, quam te, chare, peremptum
 Audiero, quid enim miserae tum denique restat?
 Nec mihi jam genitrix, genitorve, hunc sævus Achilles
 Victor Hypoplaciam Theben, Cylicumque feraceis
 Depopulatus agros, Stygias demisit in umbras.
 400 Non tamen aut armis, pulchro aut spoliavit amictu,
 Relligio vetuit; justis sed rite solutis
 Exuviasque viri, & flammis crepitantibus artus
 Comburi jussit, tumulique adjecit honorem
 Aggere composito; at Nymphæ frondentibus ulmis
 405 Ornavere locum, Nymphæ, Jovis aurea proles,
 Candidæ Orestiades: septem tum corpora fratrum
 Una dies lætho dedit, & vis effera Achillis.
 Olli armenta procul pascebant valle reducta,
 Lanigerosque greges: charam tum denique matrem
 410 Huc postquam advexit spoliis ditatus opimis
 Dimisit tandem in patriam auri pondere magno
 In pretium accepto; ast illam vix pace fruentem
 Alma soror Phœbi Cocytii emisit in undas.
 Tu solus fraterque mihi, genitrixque, paterque,
 415 Ac tibi sum primis virgo conjuncta hymenæs.
 Chare, precor, miserere (tuæ si tædia vitæ
 Ceperunt te tanta) mei, gnatique tenelli.
 Hac tutus reside in turri. Teucrumque comantum
 Stare jube turmas patulam juxta caprificum,

I L I A D I S

120

- Qua facilis Danais aditus, murique fatiscunt:
 Illac ter ferro Idomeneus perrumpere, terque
 Ajaces gemini, & geminus tentavit Atrides,
 Tydidesque ferox, seu quisquam hæc suaserit augur,
 Sive animum audacem impulerit sua cuique cupido.
 Hæc fatur lacrimans, contra sed Trojus Hector:
 Parce tuis mœrentem animum afflictare querelis,
 O pulchra Andromache, & vita mihi charior ipsa;
 Quæ memoras, hærent imis defixa medullis;
 Iliares sed enim vereor, vereorque feroceis
 Dardanidas, me qui merito ignavumque vocabunt,
 Degeneremque truci videant si absistere pugna.
 Et me patris honos Priami, laudisque futuræ
 Raptat amor sævum in Martem, cædeisque cruentas.
 Ab puerो siquidem gravibus sudare sub armis,
 Et primam dидici ante aciem contendere in hosteis.
 At scio, nec me fallit amor, scio: Pergama tandem
 Sacra ruent, Priamusque senex, Priamique potentis
 Regna antiqua; manet fatorum immobilis ordo.
 Nec patriæ tamen ardentis, Priamive perempti,
 Aut Hecubæ, aut fratum tristi sub morte cadentum
 Torquet corda dolor, labefactaque viscera tantum,
 Quantum, chara, tui, Danaum quam forte gementem
 Captivam quisquam Argolicas abducet in urbeis
 Texturam arbitrio dominæ, jussuque superbæ,
 Laturamve humeris Messeidos, aut Hyperies
 Pulchro ex fonte gravi pressam sub pondere limphas.
 Adspectansque aliquis lacrimantem, & multa dolentem,
 Hæc, dicet, conjux erat Hectoris, inclytus olim,
 Qui fuit in Teucris, & præstantissimus armis.
 Sic Danai quondam; sed me atro funere raptum
 Terra tegat congesta, oculis, dilecta, priusquam
 Captivam his videam, abductam vel te auribus istis
 Audiero. Hæc fatus, chari pater oscula nati,
 Amplexusque petit, sed enim perterritus infans
 Horrentem galeam, tactusque refugit alienos,

L I B E R VI.

127

- Surgentemque jubam capiti, torvumque trementem.
 Ergo altum inclamans subita formidine, matris
 Colla, sinumque premit trepidans; risere parentes
 Attonitos versantem oculos, & vana paventem.
 Ast Hector galeam capiti detraxit, & alma
 Fulgentem tellure locat, tum dulcia primum.
 Oscula libavit labris, dein lene sub auras
 Extulit, atque manu gaudens agitavit utraque
 Cœlicolum Patremque Jovem, Divosque precatus:
 Summe poli rector, Diique, hoc concedite patri
 Ut genti charus, sceptroque decorus avito,
 Eximiusque armis Trojana hic imperet arce,
 Et quondam exuvias referentem de hoste cruentas
 Cernentes Teucri, longè hic patrem Hectora, dicant,
 Robore præcellit, tententque ea gaudia matrem.
 Dixerat: & pulchræ dat pignora chara parenti.
 Illa sinu puerum lacrimantem exceptit odoro
 Subridens, vir quam vultu solatur amico,
 Demulcetque manu mœrentem, ac talibus infit:
 Pelle animo curam ingentem, suavissima conjux,
 Haud etenim Grajum, fatis renuentibus, ulli
 Sternere me ferro, aut muros intrare licebit;
 At si fata ferant, quis fato obsistere certet?
 Stat sua cuique dies: breve, & irreparabile tempus.
 Omnibus est vitæ, fortí, ignavoque cadendum est.
 Ergo domum repetens moderator pensa puellis,
 Ingenteisque jube percurrere pectine telas;
 Armorum, Martisque, viris est cura relicta
 Omnibus, at mihi præsertim, quot claudimur urbe:
 Sic fatus galeam induitur, turmasque reposcit
 Illa abeuntem oculis sequitur, lacrimisque profusis.
 Ut ventum in sedis luctum commovit acerbum
 Adstanteis inter famulas, turbamque suorum
 Hectora deflentum, nec enim de cæde putabant
 Visuros iterum reducem, manibusque Pelasgum.
 Nec Paris interea tectis cunctatur in altis

ILLADIS

Induit ut pulchros armis splendentibus artus;
Sed cursu volat effuso, portisque propinquat.
Qualis ubi abruptis fugit præsepio vinclis
495 Tandem liber equus, campoque potitus aperto;
Aut ille in pastus, armentaque tendit equarum,
Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat, arrectisque fremit cervicibus alte
Luxurians, luduntque jubæ, per colla, per armos.
500 Haud secus Iliaca descendens aureus arce,
Sol veluti ignivomus, toto de corpore fulget,
Exultatque Paris: rapido tunc Hectora cursu
Adsequitur, primum qua venerat obvia conjux.
Hinc prior adloquitur: Nimum te forte moratus
505 Hic fuero, ac duduim iratum exspectare coegi.
Hector ad hæc: Evidem non te, charissime, lento
Arguerim merito, est enim tibi robur, & acreis
In pugnas animus; sed enim prudensque, volensque
Detrectas onus interdum, vireisque remittis.
510 Cor magis hinc nobis irarum accenditur æstu
Quum tamen in Te germanum convicia fratrem
Teucrorum accipio, ingentum quos ipse malorum
Traxisti in cumulum; sed age, hæc nos Jupiter olim
Forte sinet melius componere, fas erit unquam
515 Si modo Cœlicolis patera libare capaci
Ædibus in patriis, Sigeo ab litore postquam
Expulsi Danai Argolicas vertantur ad urbeis.

V. 494. Qualis ubi. Comparationem hanc Latinam fecit Virgiliius, cuius ii sunt versus in 11. Eadem rudi Minerva imitatus fuerat Ennius, & pulchrius inde Torquatus Tassus Italus Poeta suæ Hierusalem lib. 9.

LIBER SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

Heleno suadente Hector optimum quemque Gracorum ad singularē certamen provocat. Novem inter duces Ajax Telamonius sorte deligitur, ipsosque quum strenue dimicasset, praecones, nocte ingruente, dirimunt. Postridie, pactis induciis, cadavera utriusque sublata sepeliunt, murumque Graci exstruunt, indignante Neptuno. Jupiter ipsis per noctem infesta futurorum presagia ostendit.

Ixerat, atque una portis bipatentibus ambo
In campū exierant, cædem, pugnamque frementes.
Ac veluti in lento luctantibus æquore nautis
Exoptata diu spirant quum flamina velis,
5 Expanduntque sinus læti, & blanda otia carpunt
Remigio ab longo, sic toto gramine Troes
Hectoris adventu exultant, Paridisque superbi.
Primus Areithoidem Paris occupat ense Menesthem
Arna devectum pingui, quem Philomedusa
10 Clavigero quondam peperit pulcherrima Regi.
Eionis cervicem Hector sub casside ahena
Transadigit ferro: Lyciorum ex agmine ductor
Dexiadem Iphinoum Glaucus configit ad altum
Hasta humerum, currus ut forte ascenderat altos.
15 Volvitur, atque olli solvuntur frigore membra.
Non tulit hanc stragem, magnoque a vertice Olympi
Ilicet in terras summo Jove nata Minerva
Descendit commota animum. Contra obvius ipsam
Pergamea ex arce intuitus properabat Apollo,
20 Mœnia cui Trojæ, & Priami cui regia cordi.
Et procul: Ecquidnam ingenti turbata furore
Diva venis? an opem Danais latura comatis?